

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

В статье рассматриваются различные проблемы формирования готовности к творческой педагогической деятельности, создание оптимальных условий педагогического процесса. Некоторые практические методики развития творческих качеств будущих педагогов в условиях педвуза.

This article deals with various problem of forming of readiness for creative pedagogical activities, and making optimum conditions of pedagogical process. The author considers several practical methods of developing teachers-to-be' creative qualities in the school of higher learning.

Створення динамічно розвинутого суспільства можливо тільки за умови, що кожна особистість відповідно до своїх особистих якостей і здібностей знайде своє місце в суспільстві. У зв'язку з цим можна сказати, що основним напрямком у перебудові вищої освіти є орієнтація на індивідуалізацію навчання для більш повного розвитку особистості, з огляду на індивідуальні особливості і можливості кожної людини.

Найбільш повне інтегрування особистості в сучасне суспільство, під яким мається на увазі і щоденне життя людини і його виробнича діяльність, можливо тільки при максимальному розвитку цієї особистості, її культури. Найвищий ступінь розвитку людини виявляється в її творчій діяльності. Говорячи словами Б.Г.Ананьєва: "Справжня

цінність особистості починає вимірюватися її творчим внеском у суспільній розвиток” [1].

Таким чином, прищеплення молодому поколінню навичок і вмінь творчої діяльності, творчого мислення, відіграє важливу роль у навчальному процесі. У різних галузях сучасної науки позначились декілька аспектів дослідження творчості: філософія розглядає проблему істинності знання; логіка досліджує творчість як систему розвинутого знання; соціологія виявляє фактори суспільного середовища, які як стимулюють, так і гальмують прояв творчих здібностей; психологія розглядає процес творчого мислення з точки зору виявлення цього явища (як, чому, за допомогою якого розумового процесу людина відкриває дещо нове, невідоме); педагогіка досліджує шляхи формування в учнів досвіду творчої діяльності в процесі навчання, підготовки молодого покоління до творчої праці в умовах подальшого розвитку суспільства.

Як видно з вищесказаного, у першу чергу необхідно визначити систему педагогічних заходів і умов, що мають першорядне значення для успішного проведення педагогічного процесу формування творчої особистості. Під системою педагогічних заходів для формування готовності студентів до розвитку творчої активності школярів мається на увазі комплекс взаємозалежних компонентів, що забезпечують безупинний, цілеспрямований і послідовний вплив на майбутніх учителів, методів навчально-виховної роботи, організованих з метою формування в них заздалегідь визначених знань, умінь і навичок, особистих якостей, що сприяють збагаченню творчого потенціалу учнів.

У результаті впливу педагогічних заходів для формування готовності до творчої діяльності у студента повинна бути сформована потреба в самоосвіті, розвитку власного творчого потенціалу. На наш погляд, для самостійного розвитку будь якого процесу в першу чергу

необхідно позитивне відношення до нього його учасників, в результаті чого, як наслідок, виникає потреба в розвитку якостей особистості необхідних для професійної участі в цьому процесі. Позитивне відношення до творчої діяльності, потреба в цій діяльності дозволяє сформулювати одне з основних умов формування готовності до творчої педагогічної діяльності, а саме – мотивацію цієї діяльності. Адже мотив – це рушійна сила дії особистості. Мета і програма дії, з яких складається мотив, складають механізм для запуску “програми дії”. Виходячи з того, що ефективність прямо залежить від відношення особистості до необхідної діяльності, можна стверджувати, що найважливішою умовою формування готовності до творчої діяльності є умотивованість цієї діяльності.

Ціль полягає в тому, щоб дати студентам можливість реалізувати свою потребу у творчості, актуалізувати їхні творчі можливості за допомогою створення відповідних умов, здійснити ефективне керування процесом формування готовності майбутніх учителів до розвитку творчої активності на етапі вузівської підготовки.

Введення в навчально-виховний процес активних форм і методів дозволяє врахувати індивідуальні можливості, рівень психолого-педагогічної підготовленості майбутніх педагогів до розвитку творчості учнів, здійснити основні напрямки професійної підготовки: формування творчої спрямованості особистості студентів; озброєння їх знаннями, уміннями і навичками, що забезпечують результативність їхньої професійної діяльності в цьому напрямку; розвиток творчих здібностей і формування основ професійно-педагогічної техніки.

Реалізація цих напрямків у вузівському процесі визначає й основні шляхи формування готовності студентів до розвитку творчих сил учнів, серед яких визначальне значення мають:

- актуалізація проблеми становлення творчої особистості вчителя за допомогою учбово-пізнавальних задач;
- планомірний розвиток творчих якостей у майбутніх педагогів, організація професійного самопізнання;
- формування практичних навичок використання творчості в повсякденній практиці навчання, реалізація творчого потенціалу студентів, у тому числі в період педагогічної практики.

Оскільки особливою ознакою творчої особистості є прагнення до саморозвитку, а джерелом, рушійною силою цього розвитку виступають усвідомлювані особистістю протиріччя (у навчальній діяльності, у спілкуванні тощо), у процесі навчання повинні бути присутні такі ситуації, у яких ці протиріччя могли б проявитися. У зв'язку з розглядом фактора проблематизації змісту освіти нас, насамперед, цікавили пізнавальні протиріччя, зокрема, між теорією і фактами, між предметом і стилем мислення, між методом і предметом пізнання, між новими ідеями й загально прийнятими поглядами на проблему.

Необхідно відзначити, що в даний час комплексні методики по розвитку творчих здібностей у майбутніх педагогів в умовах педвузу практично невідомі. Серед закордонних дослідників даної проблеми можна виділити: Е.Пола Торенса (поетапний розвиток творчого мислення), Е.Де Боно (програма розвитку креативного мислення).

Е.Де Боно виділяє наступні принципи розвитку творчого мислення:

- при виникненні проблеми треба виділити необхідні і достатні принципи її рішення;
- розвивати вміння рішення проблеми новими, невідомими, нестандартними способами;
- розвивати здатність бачити багатofункціональність речей;
- використання асоціацій і знань з різних галузей науки;

- виділяти суть головної ідеї і не піддаватися її впливу при рішенні конкретного завдання [3].

У справі організації процесу формування готовності до творчої педагогічної діяльності часто й ефективно використовують учбово-творчі задачі. По визначенню В.И.Андрєєва учбово-творча задача – це форма організації змісту навчального матеріалу, за допомогою якого викладач створює творчу ситуацію. Під час рішення учбово-творчої задачі студенти розвивають свої творчі здібності. Основна відмінність між навчальною й учбово-творчою задачею полягає в тому, що в навчальній задачі сформовані умова і ціль, а в учбово-творчій необхідно спочатку сформулювати проблему і тільки потім її вирішити [2].

На підставі вищесказаного, спробуємо визначити творчі задачі, процес рішення яких буде найбільше плідно сприяти розвитку в майбутніх учителів якостей характерних для творчої особистості:

- задачі спрямовані на визначення протиріччя, формування “проблемного бачення”;
- задачі з неповними даними (для рішення необхідно провести дослідження);
- задачі на прогнозування;
- задачі на оптимізацію;
- задачі на резензування;
- задачі на створення алгоритму;
- задачі на винахідливість;
- дослідницькі задачі;
- логічні задачі;
- задачі на розвиток фантазії;
- задачі на колективну творчість.

Необхідно відзначити, що рішення цих задач може по різному впливати на розвиток творчих якостей різних людей. Так, розвитку “проблемного бачення” студентів сприяє викладання навчального матеріалу, при якому викладач

показує подальші шляхи розвитку досліджуваного питання, будить думку, викликаючи в студента бажання самому розібратися в досліджуваному матеріалі. Досить ефективні такі прийоми, як “мозковий штурм” у результаті якого формується легкість генерування ідей. Самостійне рішення студентами творчих задач сприяє розвитку в студентів здатності до самооцінки і проблемного бачення.

Діяльність, яка передбачає рішення учбово-пізнавальних задач сприяє формуванню творчої спрямованості особистості студента; остання виступає визначальним критерієм його готовності до збагачення творчого потенціалу учнів.

При рішенні учбово-пізнавальних задач необхідно визначити початковий рівень розвитку творчих здібностей кожного студента. Регулюючи складність завдань можна домогтися різних реакцій того, кого навчають, – від прогресу в навчанні, до породження комплексу неповноцінності. У зв'язку з цим необхідно підкреслити важливість періодичної діагностики сформованості творчих здібностей учасників педагогічного процесу.

На тлі загального падіння інтересу до освіти в звичному для нас розумінні цього слова, інтерес до новаторства, нестандартного мислення починає рости. Вирішити задачу по вихованню особистості відповідно соціальному запиту може тільки творчо мислячий учитель. У зв'язку з цим можна сміло затверджувати, що формування творчої особистості вчителя є першорядною задачею вищої школи на сучасному етапі розвитку нашого суспільства. Досягнувши певних успіхів в формуванні творчих здібностей в педвузі, майбутній учитель має всі шанси на здобуття успіху в своїй майбутній роботі в школі чи в повсякденному житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания // Избр. психол. труды. – В 2 т. – М.: Педагогика, 1980. – Т.1. – 238с.
2. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. Основы педагогики творчества. – Каз.: Изд-во Казанского университета, 1988. – 288 с.
3. de Bono E. Serious Creativity: Harper Business, New York, 1999.